

SECTION 10. EUROPEAN DIMENSIONS OF PHILOLOGICAL EDUCATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-50>

FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE SPECIALIZED SCHOOL STUDENTS

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Bilokonenko L. A.

*Doctor Philological Sciences,
Professor,
Professor at the Department
of Ukrainian Language
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region,
Ukraine*

Білоконенко Л. А.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Berezovska-Savchuk N. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region,
Ukraine*

Березовська-Савчук Н. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів у вивченні мови буде більш продуктивним, якщо спиратиметься на різні способи отримання навчального матеріалу. Сьогодні є багато методів пошуку інформації, які можуть варіюватися залежно від контексту. Уміння ефективно користуватися ними – критичне, що зумовлене рядом причин. По-перше, кількість інформації вражає, і завдяки інтернету й іншим технологіям особа має доступ до величезних обсягів даних. Знати, як їх правильно відбирати, – ключова навичка сучасної людини. А оскільки прогрес і зміни в суспільстві стають все більш активними, щоб бути конкурентоспроможним, важливо вміти швидко знаходити необхідні дані,

адаптуючись до нової реальності. Також здатність критично оцінювати дані, розпізнавати дезінформацію є широко затребуваною. По-друге, у сфері освіти, науки треба спиратися на актуальну та правдиву інформацію. Т. Проценко зазначає, що роль інформації в освітньому й науковому полі зростає, з чим постає проблема формування та розвитку інформаційної культури [2]. О. Резіна, О. Тадеуш наголошують: питання про можливості формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів на основі використання різних інформаційних ресурсів і пошукових засобів – нагальне [3; 4]. В. Терещенко акцентує: навички інформаційного пошуку сприяють особистому розвитку особи, і це вимога сьогодення [5]. Уміння ефективно послуговуватися різними інформаційними ресурсами – ключовий елемент освіти, що має свою реалізацію у програмі з української мови для профільного навчання учнів [6].

Мета праці – обґрунтування потреби розширювати систему роботи з формування інформаційно-цифрової компетентності учнів профільної школи на уроках української мови.

У концепції НУШ (2016) записано: інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, критичне застосування ІКТ для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією у різних сферах діяльності [1, с. 11]. Серед завдань профільного навчання української мови зазначено: «формування інформаційно-цифрової компетентності, уміння сприймати, розуміти, систематизувати, використовувати інформацію з різних джерел» [6, с. 6]. Поміж основних компетентностей учнів визначено: володіти й оперувати інформацією, знаходити її, опрацьовувати й систематизувати [6, с. 10].

За програмою для 10 класу очікуваними результатами діяльності учнів є:

I. *За мовною, лінгвістичною змістовою лінією:*

1) праксеологічна складова – учень володіє прийомами пошуку інформації в різних джерелах; висловлює припущення про її достовірність;

2) аксіологічна складова – висловлює своє ставлення до інформації; усвідомлює важливість потреби її пошуку для розв’язання навчальних завдань і самостійної діяльності;

3) когнітивна складова – усвідомлює важливість умінь систематизувати, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію, яка міститься в лексикографічних джерелах, довідниках, ресурсах мережі Інтернет.

II. *За мовленнєвою змістовою лінією* – учень систематизує інформацію з різних джерел (словники, онлайн-ресурси тощо).

III. *За соціокультурною змістовою лінією* – учень опановує різні способи узагальнення, систематизування інформації [6, с. 29–59].

У програмі для 11 класу:

I. *За мовною, лінгвістичною змістовою лінією:*

1) аксіологічна складова – учень висловлює своє ставлення до інформації; усвідомлює важливість її пошуку розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;

2) праксеологічна складова – висловлює своє ставлення до знайденої інформації; усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності.

II. *За мовленнєвою змістовою лінією* – добирає матеріал із різних джерел інформації; виділяє необхідну, критично оцінює її.

III. *За соціокультурною змістовою лінією* – вилучає соціокультурні дані з різних джерел, опановує різні способи її збору, узагальнення, систематизації; володіє сучасними методами її пошуку й інтерпретації [6, с. 61–83].

Ми бачимо, що у програмі вже пропонувані певні методи пошуку даних:

1) пошукові системи, як-от: Google з її потужною алгоритмічною системою ранжування, що забезпечує точні та швидкі результати, надає додаткові освітні послуги (Google Scholar для пошуку наукових статей, тез та книг, Google Maps для картографічної інформації, Google Arts & Culture містить онлайн-виставки, віртуальні тури; Grow with Google пропонує безплатні ресурси, навчальні матеріали), Bing, Yahoo, однак вплив останніх в області освіти менш помітний;

2) електронні спеціалізовані ресурси (електронні книги, статті, документи). Є також засоби для перевірки українськомовних текстів: Мова – ДНК нації, OnlineCorrector, LanguageTool (українська версія). Ці автоматизовані інструменти не ідеальні, однак вони здатні допомогти учням з редагуванням даних;

3) робота з бібліотечними й архівними базами. З об'єктивних причин учні мало послуговуються цим методом, але звернення до бібліотек чи архівів, особливо якщо є потреба в даних в історичному контексті, не уникнути;

4) використання електронних словників та енциклопедій. Це один із найбільш дієвих методів, він має багато переваг: розширення словникового запасу, ефективний інструмент удосконалення мовлення, отримання додаткових даних і поглиблення знань, можливість самостійно вивчати навчальний матеріал, розвиток критичного мислення, вміння оцінювати та порівнювати різні джерела.

Пропонуємо ще на деякі методи, що сприятимуть пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної роботи учнів профільної школи:

1) онлайн-консультації з експертами, співпраця з якими має низку переваг в навчанні: вони мають глибокі та специфічні знання, під час активної взаємодії з учнями можуть надати деталізовану та/чи візуалізовану інформацію. Багато експертів мають практичний досвід роботи в лінгвістичній царині, здатні поділитися власними досвідом, прикладами, що робить знання більш реальним. Комунікація з експертом уможливорює персоналізовану допомогу, а взаємодія з ним часто стає поштовхом для дебатів, що стимулює критичне мислення учнів;

2) академічні бази (журнали, статті, тези конференцій, дисертації тощо). Українськомовний контент в них представлений менше, ніж англійськомовний, але є корисні ресурси для учнів профільної школи. Це Наукова періодика України, Наукова електронна бібліотека eLIBRARY.UA, реферативна база «Україніка наукова», репозиторії українських університетів; Google Scholar не спеціалізована українська база, але містить українськомовні джерела. Розроблені ці бази для потреб науковців, студентів, але й учні можуть ними скористатися;

3) мовна модель штучного інтелекту, що не є традиційною технологією пошуку даних, але вона може надавати інформацію, пояснення та відповіді на різні запитання, створювати тексти, допомагати у вивченні мови чи перекладі текстів, редагуванні, пошуку інформації для навчальних проєктів

Висновки. При всьому розмаїтті способів пошуку інформації вчитель повинен орієнтувати учнів на різні методи, наголошувати на зверненні до визнаних баз даних, пояснюючи, що вони мають високий рівень вірогідності, надійні, перевірені та підтвержені експертами або фахівцями. Авторитетні джерела визначаються високими стандартами аналізу й обробки даних, що забезпечує надійність пошуку. І ще один важливий аспект: звернення до цих джерел дає змогу уникнути плагіату. Звичайно, учні обирають зручний для них метод пошуку даних, але розширення цієї бази може бути гідною основою для формування їхньої інформаційно-цифрової компетентності.

Література:

1. Концепція нової української школи. URL : <https://cutt.ly/ewLbVpPg>.
2. Проценко Т. Формування інформаційної культури користувачів. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 3. С. 1–5.
3. Резіна О. В. Формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів старшої школи в процесі навчання інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2005. 20 с.

4. Тадеуш О. Метод проектів як форма продуктивного навчання студентів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики*. Київ, 2017. Вип. 29(39). С. 142–146.

5. Терещенко В. В. Перспективи вдосконалення методів інформаційного пошуку. *Вісник КрНУ ім. М. Остроградського*. 2019. Вип. 5(118). С. 116–122.

6. Українська мова. 10-11 класи : програма для профільного навчання учнів ЗНЗ. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / Л. Мацько, Т. Груба, О. Семенов, Т. Симоненко. Київ : МОНУ, 2017. 85 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-51>

**PREPARATION FOR THE NATIONAL MULTI-SUBJECT TEST
IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING
("UKRAINIAN LANGUAGE" BLOCK)**

**ПІДГОТОВКА ДО НАЦІОНАЛЬНОГО МУЛЬТИПРЕДМЕТНОГО
ТЕСТУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
(БЛОК «УКРАЇНСЬКА МОВА»)**

Buzko S. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region,
Ukraine*

Бузько С. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Процеси, які відбуваються в сучасному світі, спричиняють зміни в усіх галузях життя суспільства, зокрема й у системі освіти. На думку дослідників, діяльність більшості освітніх установ реорганізується згідно з розвитком та вдосконаленням інформаційних технологій у поширенні знань, що є одним із головних завдань покращення якості освіти у ХХІ столітті [3, с. 489]. Особливо актуальним питання дистанційного навчання постає під час підготовки до НМТ –